

5. *Asplenium* ↓

A. Trichomanes L. Op rotsen en muren, ook op steenachtigen grond in bosschen. Zuid Limburg geheel. Nijmegen Ool, Ubbergen. Neerbosch, Oosterbeek. Doorwerth. Zoelen. Tiel, Wageningen, Oxe, Leesten, Harderwijk. Utrecht. Slochteren. Texel, Bovenkarspel, Barsingerhorn, Alkmaar. ~~Sant~~ poort, Haarlem, den Haag. Schouwen, Tholen, Walcheren.

A. Ruta muraria L. Op oude muren. Maastricht, St. Pietersberg, Meersen, Houthem, Valkenburg, Gronsveld, Wijlre, Gulpen, Kerkrade, Sittard, Blerik, Mook, den Bosch, Vucht, Bergen op Zoom, Nijmegen, Wageningen, Leersum, Dieren, het Loo, Harderwijk. Utrecht, Zuilen, Deventer, Kampen, Delden, Gramsbergen, Joure, Ameland. Texel, Brederode, Haarlem, Sloten, Amsterdam, Naarden, Hilversum, Hillegersberg, Leiden, den Haag, Hondsholredijk, Brielle. Zeeland beh. Noord-Beveland en St. Philipsland. **BERGEN**

A. Adiantum nigrum L. Op rotsen, muren en steenachtigen grond. Slavante, Schinnen, Bemelen, Beek, Elslo, Terhagen. Oosterbeek, Wageningsche berg.

6. *Athyrium*.

A. Filix femina Rth. In bosschen en op beschaduwde plaatsen. Vrij algemeen en bijna overal.

7. *Scolopendrium*.

S. vulgare Sm. Op oude vochtige muren en op vochtigen, steenachtigen grond. Terhagen, Sibbe, St. Geertruid, Oosterwijk, Doesburg, Zutphen, Putten. Utrecht. Zwolle. Haarlem, den Haag. Schouwen, Walcheren.

8. *Blechnum*.

B. Spicant With. Op vochtige, beschaduwde plaatsen, vooral op zandgrond. Ook in grachten en uitgedroogde slooten wel. Vrij algemeen en veelvuldig.

9. *Adiantum*.

A. Capillis Veneris L. Op oude muren te Slavante bij Maastricht gevonden.

10. *Pteris*.

P. aquilina L. In bosschen en op beschaduwden zandgrond. Vrij algemeen en bijna overal.

Familie *Osmundaceëen*.1. *Osmunda*.

O. regalis L. In bosschen, op veenachtige, belommerde plaatsen, aan beschaduwde slootkanten. Velden, Arcen, Venlo, Plasmolen. Boxtel, Oorschot, Helvoirt, Oosterwijk, Bergen op Zoom Nijmegen (Ubbergen, Hatert), Leersum, Bennekom, Ede, Veenendaal, Loenen, Ruurlo, Harderwijk, Winterswijk, de Bilt, Zeist, Baarn, Amersfoort, Eemnes, Maartensdijk, Soestdijk, Rhenen, Loosdrecht, Kortenhoef, Zwolle, Heino, Ootmarsum, Almelo, Steenwijk, Staphorst, Avereest, Rolde, Hoogeveen, Odoorn, Groningen, Haren, Paterswolde, Noordbroek, ter Apel, Balk, Heerenveen, Mildam, Midland, Leimuiden, Naarden, Hilversum, Walcheren, St. Janssteen.

AMSTERDAMSCH E ENTOMOLOGISCHE CLUB.

Op Zaterdag 16 November 1901 hield de A. E. C. hare 17de bijeenkomst, onder voorzitterschap van Dr. J. Th. Oudemans, des avonds te 8 uur in Zeemanshoop. Aanwezig 19 leden.

De heer Klokman doet biologische mededeelingen betreffende *Apatura iris* L., herhaaldelijk door hem waargenomen in de buurt van Varsveld; verder over de rups van *Limenitis sibylla* L. en over die van *Argynnis paphia* L. Vervolgens vermeldt hij, dat hij op de bovengenoemde vindplaats de volgende dagvlinders waarnam: *Argynnis paphia* L. var. *valesina* Esp., *Aphantopus (Epinephele) hyperanthus* L. var. *arete* Müll., *Pieris daphidice* L., *Lycaena alcon* F., *Lycaena arion* L. en *Colias edusa* F. var. *helice* Hb. De type der laatstgenoemde soort, alsmede *Colias hyale* L., waren er algemeen.

De heer Thijsse vertoont poppen van *Protoparce (Sphinx) convolvuli* L., verkregen van rupsen, afkomstig van Texel, waar deze in drie kleurvariëteiten op *Convolvulus sepium* L. aangetroffen werden. Veelal vindt men vermeld, dat de soort zich meer bepaald met *Convolvulus arvensis* L. voedt. Verder trof spreker op Texel eenige rupsen van *Acherontia atropos* L. aan en vele van *Deilephila galii* Rott.; de laatste stierven echter alle. Eindelijk vermeldt hij nog, dat einde Juli en later veel exemplaren van *Macroglossa stellatarum* L. en van *Hemaris scabiosae* Zell. (*Macroglossa fuciformis* L.) op Texel rondvlogen.

De voorzitter merkt op, dat het vinden der laatstvermelde soort in 't einde van Juli en 't begin van Augustus eene tweede generatie doet vermoeden, welke bij ons in den regel wel niet zal voorkomen. De warme zomer van 1901 heeft echter wel meer bijzonderheden veroorzaakt. Zoo o.a. het op tal van plaatsen zeer veelvuldig voorkomen van *Colias hyale* L., van *Protoparce (Sphinx) convolvuli* L., enz. Op zijne vraag, of de rupsen van den laatstgenoemden vlinder, alsmede die van *Deilephila galii* Rott., overdag verborgen werden aangetroffen, dan wel gemakkelijk zichtbaar waren, antwoordt de heer Thijsse, dat het laatste het geval was.

Wat *Hymenoptera* betreft, leverde Texel den heer Thijsse veel gelegenheid tot het doen van biologische waarnemingen aan *Dasygaster plumipes* Pz., *Bembex rostrata* L. (hier fourageerend met zweefvliegen van het genus *Eristalis*), *Coelioxys*, *Megachile*- en *Oxybelus*-soorten. Ten slotte ontspint zich een discours over het in zuidelijke richting over Amsterdam

trekken van massa's exemplaren van *Pieris brassicae* L. op 25 Juli j.l., wat door verschillende der aanwezigen was waargenomen.

De heer Jaspers vertoont eene groote, exotische spin, welke eenigen tijd door hem in het leven gehouden werd en die een grooten, witten eiercocon met zich voerde.

De heer van Goor vraagt en verkrijgt inlichtingen betreffende het op doelmatige wijze bewaren van vlinderpoppen gedurende den winter.

De heer Bouman vermeldt het te gronde gaan door eene infectieziekte (*flaccidezza*) van alle rupsen van *Amphidasis betularia* L., welke hij in dit jaar op het terrein van de oude Oosterbegraafplaats te Amsterdam verzamelde.

De voorzitter kan mededeelen, dat hij volkomen dezelfde ondervinding opdeed bij een aantal voorwerpen van dezelfde vindplaats; de ziekte moet aldaar dus wel hevig gewoed hebben.

De heer Ruijs deelt mede, dat hij thans, 16 November, nog in het bezit is van eene flink etende, nagenoeg volwassene rups van *Papilio machaon* L., wat zeker al heel laat in het jaar is.

De heer Peteri verzoekt en verkrijgt de determinatie van eenige door hem gevonden en medegebrachte *Coleoptera* en *Diptera*. Onder de laatste zijn eenige zeldzame soorten aanwezig.

De heer de Meijere vermeldt allereerst, dat hij *Podisus (Asopus) luridus* F., eene wants uit de fam. der *Pentatomidae*, aangetroffen heeft, bezig zijnde, om eene levende rups uit te zuigen; weder een voorbeeld van het gebruik van levend dierlijk voedsel in deze familie. In den afval onder ondergrondse wespennesten vond spreker de larven van eene *Volucella*-soort, welke levend vertoond worden, zoomede de opgezette imagines van onze inlandsche soorten van dit genus. Dan toont spreker bladeren van wijfjesvaren, aan den steel waarvan klompjes schuim voorkomen, die steviger en meer blijvend van aard zijn dan die van het gewone schuimbeestje, *Philacus spumarius* L. Bij onderzoek bleek te dezer plaatse in den bladsteel eene larve aanwezig te zijn, zich bevindende in eene holte, die nauwelijks groter dan de larve zelf was en welke holte boven en beneden door eene opening met de buitenwereld in verbinding stond. De larve is rondkoppig en heeft den habitus eener bladwespelarve; wellicht is het eene *Strongylogaster*-soort, die zich ter overwintering en latere verpopping inboorde.

De heer Oudemans vertoont een groot aantal voorwerpen van *Ajrotis vestigialis* Rott., waarvan de eene helft in de duinen verzameld is, de andere in 't Gooi, op de Veluwe enz. Hij vestigt er de aandacht op, dat de donkerste duin-exemplaren niet veel donkerder zijn dan de lichtste voorwerpen van andere vindplaatsen, alsmede dat, wat de kleur betreft, de uitersten van de serie duinexemplaren veel verder uiteen liggen dan die der andere serie. Endelijk, en dat is het meest belangrijke, hebben zoowel de lichte als de donkere duinexemplaren eene geelgrijze tint, die bij de voorwerpen van elders te vergeefs gezocht wordt; hierop afgaande, kon spreker uit een 50-tal voorwerpen, zonder de etiketten te raadplegen, de duinexemplaren uitzoeken, waarbij nog vermeld dient te worden, dat deze laatste, in hoofdzaak te Wijk aan Zee verzameld, voor de hand weg bijeengebracht waren, dus zonder de meest karakteristieke duinexemplaren, in casu zeer lichte voorwerpen, uit te zoeken. Vervolgens vertoont spreker een voorwerp van *Papilio machaon* L., bij hetwelk de voorvleugels langs den achterrand breed geel zijn, nagenoeg zonder zwart. Met een tweede dito voorwerp bevond dit zich in de onlangs door spreker aangekochte verzameling van wijlen den heer Backer, te Oosterbeek, van welke plaats ook de rupsen afkomstig waren, waaruit genoemde twee vlinders gekweekt werden. Ten slotte vertoont de heer Oudemans nog eene levende sluipvlieg, zoo juist te voorschijn gekomen uit haar puparium, dat zich in eene pop van *Abraxas adustata* Schiff. bevond. Zeer onlangs kwamen uit twee andere poppen een paar voorwerpen van dezelfde sluipvlieg te voorschijn (en later, op 20 November, nog een). Het vreemde hierin is, dat deze sluipvliegen zich zoo laat in het jaar ontwikkelen; vroeger zijn zij wel niet, daar de *Abraxas*-poppen zich in eene zolderkamer bevinden, waar nooit gestookt wordt en gewoonlijk dag en nacht een raam openstaat.

De heer van Waterschoot van der Gracht laat de afbeelding zien van een bijennest, waarschijnlijk van eene *Osmia*-soort, in een slot aangelegd. Vervolgens vertoont dezelfde spreker een aantal gallen, gedeeltelijk hier te lande, gedeeltelijk in Italië door hem verzameld. Een reuzen-bedegar is daarbij aanwezig; verder gallen van andere *Rhodites*-soorten, van *Diastrophus rubi* Bché., van *Cecidomyia rosarum* Hardy, enz.

De heer Snijders bespreekt de vraag, of *Vespa crabro* L. inderdaad in de westelijkste provincies van ons land nestelt, waarover zich eene uitvoerige gedachtewisseling ontspint. 1947 AERDENHOVOT

De heer Boon vermeldt, dat hij in het voorjaar getracht heeft, *Osmia rufa* L. tot het maken van nesten op door hem gewenschte plaatsen te brengen. Hij stak daartoe een 5-tal stukjes bamboe, waaraan één zijde open was, achter leiboomen. Het resultaat was zoo gunstig mogelijk. Eén stukje kon nog niet teruggevonden worden, doch de vier overige bleken alle nesten te bevatten, vrij zeker van de genoemde, ter plaatse zeer algemeene *Osmia*-soort. In sommige cellen waren massa's mijten aanwezig van de soort,

die op de imagines der *Osmia* algemeen voorkomt. Verder vermeldt de heer Boon nog het vinden van een aantal *Braconiden* op een dood konijn, welke daar stellig naar larven van andere insecten, vermoedelijk van kevers, zochten, om daar hare eieren in af te zetten.

De heer Mac Gillavry had de gelegenheid, levende voorwerpen van *Chesias spartiata* Fuessl. waar te nemen en wijst op den eigenaardigen ruststand van dezen vlinder, welke aan dien van Schietmotten herinnert.

De heer Leefmans heeft eenige *Conopiden* medegebracht, van welke de heer de Meijere hem de namen opgeeft. Voorts doet hij mededeelingen over de wijze waarop en de plaatsen waar de bevruchte wijfjes van het genus *Vespa* overwinteren.

De heer Polak brengt ter tafel inlandsche exemplaren eener *Catocala*-soort, die tot nog toe niet in Nederland werd waargenomen. Het is *Catocala electa* Bkh., waarvan twee voorwerpen werden buitgemaakt door den heer Lindemans, wonende te Rotterdam. Het eene exemplaar werd gevangen bij Dordrecht op 24 Augustus 1900, het tweede op 19 Augustus 1901 bij Renkum; beide voorwerpen zijn wijfjes. Verder deelt de heer Polak mede, dat hij op 2 October dezes jaars nog voorwerpen van *Vanessa io* L. uit de pop kreeg, wat zeer laat is; dat hij in October in de vrije natuur nog rupsen aantrof van *Vanessa urticae* L., die thans, midden November, de vlinders opleveren, wel binnenshuis, maar dan toch in de koele zaal, waar zich het insectarium bevindt; dat 13 October een vlinder van *Arctia caja* L. uitkwam, deel uitmakende van een geheel broedsel, dat snel gegroeid was, zoodat alle rupsen in September volwassen waren en verpopten, in plaats van als jonge rups te overwinteren; dat op 19 October 1897 een voorwerp van *Porthesia similis* Fuessl. uit de pop verscheen; dat op 28 en 29 Juli 1901 een ♀ en een ♂ eener tweede generatie van *Smerinthus populi* L. uit de pop kwamen, terwijl ook verdere waarnemingen er voor pleiten, dat bij deze soort vrij geregeld twee generaties per jaar bestaan; dat eene pop van *Cucullia verbasci* L. tweemaal overwinterde; dat hij de imago van *Brotolomia meticulosa* L. reeds op 2 April 1899 in de vrije natuur aantrof; eindelijk dat in 1901 van eene teelt van *Urapteryx sambucaria* L., die overigens normaal verliep, één rups snel groeide en op 25 September reeds den vlinder leverde. eene vervroeging, die in een vorig jaar ook bij één exemplaar uit een geheel broedsel waargenomen werd. Verder vertoont de heer Polak een cocon van *Dicranura vinula* L., door het dier in de vrije natuur op een aardappel vervaardigd, welke laatste zich wel aan de oppervlakte van den grond zal bevonden hebben; dan wijfjes van de Pharaomier, thans, in November, binnenshuis te Amsterdam aangetroffen; verder mummiepoppen van *Chalcididen*, geheel overeenstemmend met de beschrijving in „de Nederlandsche Insecten” pag. 763, waarvan de larven geleefd hadden in eene rups van *Gortyna flavago* Esp. en eindelijk eene levende pop van *Lasiocampa quercus* L., die, tegen de gewoonte dezer soort, overwintert.

Vragen en Korte Mededeelingen.

Aan allen, die in 1902 wenschen deel te nemen aan het onderzoek naar de verspreiding der wildgroeiende planten in Nederland.

In de 6 voorgaande jaren heb ik telken jare een oproeping in verschillende bladen geplaatst, om hen, die neiging gevoelden, mede te werken tot uitbreiding onzer kennis omtrent de verspreiding der in het wild groeiende planten in ons land, te verzoeken, zich bij mij aan te melden.

Allicht zijn er nu personen, die een vorig jaar niet konden medewerken, doch nu lust en tijd daartoe hebben. Mag ik hen uitnodigen, zich bij mij op

te geven? Ik zal hun dan een circulaire zenden, waarin opgegeven is, welk deel der flora in 1902 zal worden onderzocht, terwijl er tevens verdere mededeelingen in worden gedaan.

Ik herhaal, wat ik in de oproeping in 1896 schreef: Natuurlijk is om het doel te bereiken, medewerking noodig uit alle deelen van ons land. Laat niemand, die overigens lust gevoelt, zich onthouden in de meening: er zullen zich wel anderen aanmelden. Ieder die wil, kan een steentje bijdragen, om het gebouw te helpen voltooien.

Amsterdam, Weesperzijde 81.

H. HEUKELS.